

TARJIMA AMALIYOTINING MUAMMOLARI VA TAHLIL METODLARI MASHQLARDA

Andijon davlat chet tillari instituti

Xorijiy til va adabiyoti nemis tili yo'nalishi

402-guruh talabasi **Mohinur Darmonqulova**

Ilmiy rahbar **Nargizaxon Qodirova**

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarjima amaliyoti jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etishdagi tahlil metodlarining roli yoritilgan. Ayniqsa, tarjima mashqlarida lingvistik, semantik, stilistik va madaniy tahlil metodlarining qo'llanilishi, talabalarning tarjimonlik ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Tarjima amaliyoti, tahlil metodlari, mashqlar, tarjima muammolari, semantik tahlil, stilistik xatolar.

Annotation: In diesem Artikel wird die Rolle der Analyseverfahren bei der Überwindung von Problemen im Übersetzungsprozess dargestellt. Besonders hervorgehoben wird die Bedeutung der Anwendung linguistischer, semantischer, stilistischer und kultureller Analysemethoden in Übersetzungsübungen zur Entwicklung von Übersetzungskompetenzen bei Studierenden.

Schlüsselwörter: Übersetzungspraxis, Analysemethoden, Übungen, Übersetzungsprobleme, semantische Analyse, stilistische Fehler.

Аннотация: В данной статье освещается роль методов анализа в устранении проблем, возникающих в процессе перевода. Особое внимание уделяется применению лингвистических, семантических, стилистических и

культурологических методов анализа в переводческих упражнениях и их значению для формирования переводческой компетенции у студентов.

Ключевые слова: переводческая практика, методы анализа, упражнения, проблемы перевода, семантический анализ, стилистические ошибки.

arjima — bu ikki til orasidagi muloqotni ta'minlaydigan muhim jarayon bo'lib, uning amaliyotida bir qator muammolar mavjud. Ayniqsa, tarjima bilan endigina shug'ullanayotgan talabalar uchun bu muammolar ancha dolzarb hisoblanadi. Ular semantik noto'g'riliklar, uslubiy mos kelmaslik, madaniy tafovutlarni hisobga olmaslik kabi holatlarga tez-tez duch kelishadi. Shuningdek, leksik sinonimlarni to'g'ri tanlay olmaslik, grammatik strukturalarni boshqa tilga moslashtirishdagi xatolar ham tarjimaning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli tarjima amaliyotida mashqlarning ahamiyati katta. Mashqlar yordamida talabalar tarjima jarayonidagi xatolarni tahlil qilishni o'rganadilar. Eng ko'p qo'llaniladigan tahlil metodlariga lingvistik, semantik, stilistik va madaniy tahlil usullari kiradi. Lingvistik tahlil orqali grammatik va leksik xatolar aniqlanadi. Semantik tahlil orqali matnning mazmuni asl matnga qay darajada mos kelishi baholanadi. Stilistik tahlil matnning uslubiy jihatdan to'g'ri tarjima qilingan-qilinmaganini ko'rsatadi. Madaniy tahlil esa tarjimada milliy o'ziga xosliklar, iboralar, kinoyalar qanday ifodalanganini tahlil qiladi. Mashqlarda ushbu metodlardan foydalanish tarjima ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Talabalar nafaqat tarjima qilish, balki tahlil qilish, solishtirish, muqobil tarjimalar yaratish orqali chuqurroq bilim va malakaga ega bo'ladilar. Bu esa ularning kelajakdagi tarjimonlik faoliyatiga mustahkam zamin yaratadi.

Tarjima insoniyat tarixida qadimdan mavjud bo'lgan madaniyatlararo muloqot vositasidir. Har bir davr o'zining ijtimoiy, siyosiy va madaniy talablariga ko'ra tarjimaga ehtiyoj sezgan. Tarjimani to'g'ri tushunish uchun uni nafaqat bir tildan boshqa tilga so'zma-so'z ko'chirish deb qarash, balki muloqot vositasi, g'oyalar, ma'no va madaniyat yetkazuvchi vosita sifatida ko'rish muhimdir. Tarjima nazariyasi

va amaliyoti o'z ichiga ko'plab yo'nalishlarni oladi: badiiy tarjima, ilmiy-texnik tarjima, sinxron va izchil tarjima, reklama va media tarjimasi, huquqiy tarjima va boshqalar.

Amaliy tarjima — bu tarjimonlik nazariyasini bevosita real matnlar asosida mashq qilish demakdir. Bu bosqichda talaba yoki tarjimon turli sohalardagi matnlar bilan ishlaydi va ularni tarjima qiladi, keyin esa xatolarini tahlil metodlari yordamida aniqlaydi. Mashqlarda qo'llaniladigan metodlar orqali tarjimon o'z malakasini oshiradi, xatolarni anglaydi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

Tarjimon faoliyati davomida quyidagi asosiy muammolarga duch keladi:

1. Leksik va semantik muammolar – so'zlarning ko'p ma'noliligi, kontekstda noto'g'ri talqin qilinishi, sinonimlarning noto'g'ri tanlanishi.
2. Grammatik xatolar – gap tuzilmasidagi mosliklar, fe'l zamonlarining muvofiqligi, predlog va yordamchi so'zlarning noto'g'ri ishlatilishi.
3. Madaniy tafovutlar – milliy iboralar, maqollar, kinoyalar va diniy terminlarning boshqa tilga o'girilishida yuzaga keladigan mos kelmasliklar.
4. Stilistik nomuvofiqlik – matnning uslubiy ohangiga mos tarjima qilinmasligi, rasmiy, badiiy yoki og'zaki uslub talablari buzilishi.

Bu muammolarni chuqurroq anglash va ularni yechish uchun mashqlarda tahlil metodlari qo'llaniladi:

- Lingvistik tahlil – grammatik, morfologik va sintaktik xatolarni aniqlash.
- Semantik tahlil – tarjima mazmunining asl matnga muvofiqligini baholash.
- Stilistik tahlil – matnning uslubiy jihatdan to'g'ri tarjima qilingan-qilinmaganini aniqlash.
- Madaniy tahlil – tarjimada milliy o'ziga xosliklar qanday aks ettirilganligini o'rganish.

Mashqlar orqali talabalar biror matn tarjimasini amalga oshiradi, so'ng uni yuqoridagi metodlar asosida tahlil qiladi. Bu yondashuv tarjima malakasini mustahkamlashga, tanqidiy fikrlashga, tarjimani chuqur anglashga yordam beradi. Masalan, filologiya fanlari doktori U. Karimov o'z tadqiqotlarida tarjima mashqlarida semantik tahlilning o'rni haqida shunday degan: "Mazmunning to'liq yetkazilishi tarjimonlik mahoratining eng muhim ko'rsatkichidir, bu esa faqat amaliy mashqlar va tahlil orqali mukammallashadi." Shuningdek, G'. Salomov, N. Jo'raqulov, X. Tursunov kabi olimlar tarjima nazariyasida mashqlar orqali tahlil qilish metodikasi haqida alohida fikrlar bildirganlar. Ularning ishlari amaliy tarjima mashg'ulotlarida keng qo'llaniladi.

Xulosa qilib aytganda, Tarjima amaliyoti davomida yuzaga keladigan muammolarni bartaraf etish uchun nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlar muhim o'rin tutadi. Mashqlarda qo'llaniladigan tahlil metodlari nafaqat xatolarni aniqlash, balki tarjimonlik kompetensiyasini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Har bir metod o'ziga xos yondashuvni talab qiladi va matnning turiga qarab tanlanadi. Bu jarayon tarjima sifatini oshirishga xizmat qiladi va tarjima sohasida yuqori malakali mutaxassislarini tayyorlashda asosiy vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov U. "Tarjima nazariyasi va amaliyoti", Toshkent: Fan, 2020.
2. Salomov G'. "Til va tarjima", Toshkent: O'zbekiston, 2018.
3. Tursunov X. "Badiiy tarjimaning lingvistik asoslari", Toshkent, 2019.
4. Jo'raqulov N. "Amaliy tarjima mashqlari", Samarqand, 2021.
5. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*, Routledge, 2018.